

ПОТЕНЦІАЛ СУСПІЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

*Ремех Тетяна,
канд. пед. наук,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Сучасні виклики, що постали перед Україною, тенденції розвитку українського суспільства вимагають формування політично й соціально активної особистості, здатної усвідомлювати власну роль у житті суспільства, проявляти ініціативу, активно діяти для досягнення власних і суспільних цілей та інтересів.

Вирішити це завдання покликана шкільна громадянська освіта. Утім, сьогодні вона потребує сильного поштовху щодо розширення вглиб (змістове наповнення) та вшир (впровадження міжпредметної моделі).

За своїми цілями, завданнями, змістом навчальної інформації провідну роль у громадянській освіті учнів мають відігравати суспільні предмети як-от історія, правознавство, економіка, етика, література, а також елективні курси громадянознавчого змісту (приміром, «Основи демократії», «Права людини», «Виборче право», «Міжнародне гуманітарне право» тощо). Такі предмети і курси ефективно забезпечують реалізацію завдань міжпредметного підходу до громадянської освіти, сприяючи формуванню й розвитку громадянських і соціальних компетентностей учнів, громадянськості та відповідальності як якостей особистості.

Громадянська освіта – це формування й вдосконалення умінь і навичок, які втілюються у активних діях людини. Вона передбачає вплив на світогляд людини, її спосіб життя, тому не обмежується набуттям тих чи тих знань. Громадянські знання й уміння навички потребують систематичного формування й удосконалення засобами різних предметів. «Історія України», «Всесвітня історія», «Основи правознавства» є пріоритетними предметами в

контексті гуманізації освіти; вони виступають фундаментом різнобічного навчального та виховного впливу на особистість.

Навчальні програми з історії та основ правознавства містять низку тем і питань, безпосередньо пов'язаних із проблематикою громадянської освіти, наприклад: державний устрій України, Конституція України, види та форми демократії, природа та види прав людини, суспільні рухи та громадські організації тощо. Ознайомлюючи учнів з історичним минулим українського народу та людства, з процесами функціонування політичних систем, поступом демократії, принципами правової держави, формами взаємодії державних органів і установ із громадянським суспільством, слід долучати їх до загальнолюдських і національних цінностей, досягнень української та світової культури, прищеплювати ідеали гуманізму, демократії та патріотизму. Це виступає інструментарієм для досягнення головної мети – становлення активного, відповідального громадянина українського демократичного суспільства.

Питання громадянської освіти можна вводити в урок історії чи основ правознавства на будь-якому його етапі: мотивації/актуалізації, в основній частині, при підбитті підсумків. Для впровадження елементів громадянської освіти у навчання учнів історії та правознавства придатними є всі типи уроків, однак, найефективніше розв'язувати такі проблеми в ході проведення практичних занять, повторювально-узагальнюючих/підсумкових уроків.

Для реалізації завдань громадянської освіти засобами історії та правознавства надважливо використовувати активні та інтерактивні методи, розглядаючи проблеми громадянської освіти через обговорення у загальному колі, дискусії, дослідження суспільних проблем у малих групах, написання творів-роздумів, презентації учнівських проєктів, проведення соціологічних опитувань тощо.

Отже, імплементація у зміст суспільних предметів громадянських знань, формування й удосконалення на уроках із цих предметів громадянських умінь

дасть змогу ефективно вирішити завдання навчання учнів громадянства та створить основу міжпредметної моделі шкільної громадянської освіти.

Ключові слова: суспільні предмети, громадянська освіта, міжпредметна модель.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ ЯК ФОРМА КОМПЕТЕНТІСНОГО НАВЧАННЯ ПРАВОЗНАВСТВА

*Рябовол Лілія,
докт. пед. наук, професор,
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
м. Кропивницький, Україна*

Показником рівня освіченості за курсом правознавства, зазначеного в Інструктивно-методичних рекомендаціях щодо викладання правознавства у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році (далі – Рекомендації), є правова предметна компетентність учнів як сукупність набутих ними правових знань, предметних умінь, сприйняття та розуміння важливості загальнолюдських цінностей, ставлень [1, с. 97].

Формування і розвиток компетентностей вимагає застосування відповідних форм, методів, технологій, засобів навчання, які мають передбачати залучення кожного учня до активної пізнавальної діяльності. Як здатність діяти, компетентність не може бути сформована в пасивній формі. Необхідним є реалізація діяльнісного підходу, що визначає спрямованість освітнього процесу на розвиток умінь і навичок особистості, застосування на практиці здобутих знань, успішну адаптацію людини в соціумі, професійну самореалізацію, формування здібностей до колективної діяльності та самоосвіти. Такий підхід має знайти своє відображення у визначенні поняття «правова предметна компетентність», під якою наразі розуміємо сформовану в діяльнісній формі як результат навчання правознавства інтегровану здатність учня цілісно реалізувати на практиці в конкретних моделях поведінки у